

Sisällys

Johdanto	12
Osa 1. Opetuksen ja koulu yhteisön osapuolet sekä yhteistyötahot – ketkä vastuuta kantavat?	15
Perusopetus ja lukio-opetus – mitä niillä tarkoitetaan?	16
Opetuksen järjestäjä	19
Opetuksen järjestäjän vastuu opetuksesta	19
Kunta ja kuntayhtymä opetuksen järjestäjänä	22
Yksityinen ja valtio opetuksen järjestäjänä	24
Johtavat virkamiehet kunnan hallinnossa	25
Toimintaa ja toimivaltaa määrittelevät opetuksen järjestäjän asiakirjat ja päätökset	26
Muut päätökset ja esimiesmääräykset	27
Rehtorin ja muun koulun johdon esimiesmääräykset.....	28
Opettaja	32
Esimerkki opettajan vastuun määrästä	33
Kuka on opettaja?.....	33
Mitä opettajasta on kirjoitettu lainsäädännössä?.....	36
Muut koulussa toimivat, jotka ovat palvelussuhteessa työnantajaan	38
Entä kun rehtori ei olekaan koulun työntekijän esimies?.....	38
Oppilashuollon ja oppilasterveydenhuollon henkilöstö	40

Oppilaat	44
Oppilaan käytös ja ojentamiskeinot	45
Oppilaan oma vastuu – esimerkki teknisen työn tapaturmasta	46
Toinen teknisen työn tapaturma – rehtorin, opettajan ja oppilaan vastuu	47
Teknisen työn tapaturma – opettajan moitteeton toiminta	49
Onnettomuus uimaopetuksen yhteydessä – opettajan vastuu	52
Koulun yhteistyökumppanit.....	55
Vanhemmat tai muut huoltajat	55
<i>Mikä on kotien vastuu lapsen koulunkäynnistä?</i>	56
<i>Vanhemmat vapaaehtoisina koulutyössä</i>	59
Oppilaskunta koulun toiminnassa	63
Vanhempainyhdistys	64
Muut vapaaehtoistyöntekijät	65
Muut yhteistyökumppanit	67
Mitä lainsäädäntö säätelee eri yhteistyötahojen asemasta?	70
Mitä käytännön kokemukset kertovat?	71

Osa 2. Kouluympäristön turvallisuudesta huolehtiminen – missä suurimmat vaarat piilevät ja kuka vastaa?	75
Ulkoinen turvallisuus	76
Koulun kiinteistö ja piha-alue	80
Työturvallisuusvastuu	83
Työturvallisuusvaatimusten ja niukkojen resurssien ristiriita	84
Tiedottaminen ja opastaminen.....	88
Työturvallisuusohjeet ja opettajan toiminta.....	89
Koneiden ja laitteiden kunto	90
Valvonta.....	91

Teknisen työn riskit.....	93
Naapurikoulun opettajan loukkaantuminen ja ohjauksen puute	93
Rehtorin ja opettajan vastuu koneiden määräysten mukaisesta kunnosta.....	95
Oikohöylätapaus ja rehtorin vastuun laajuus	96
Pylväsporakoneonnettomuus ja opettajan toiminta	99
Vannesahaonnettomuus ja opettajan poistuminen työtilasta	100
Vannesahaonnettomuus – rehtorin ja opettajan virheellinen käsitys työturvallisuusvastuustaan.....	102
Huonokuntoinen nitomakone – vastuun jakautuminen ammattiopistossa.....	105
Vastuuseen vaikuttavia ja vaikuttamattomia asioita teknisessä työssä	107
Liikunnanopetuksen erityisongelmia.....	110
Uimaopetus.....	111
<i>Kuolemantapaus uintiretkellä.....</i>	113
<i>Hukkuminen opintoretellä kylpylässä keväällä 1991.....</i>	114
<i>Hukkumisonnettomuus Päijänteellä vuonna 1996.....</i>	115
<i>Läheltä piti -tilanne uimaopetuksessa.....</i>	116
<i>Uimaopetus turvallisemmaksi -muistio</i>	119
Liikuntapaikkojen turvallisuus ja matkat liikuntapaikoille	121
Varusteet ja pukeutuminen liikunnanopetuksessa	123
Oppilaan terveydentilaan liittyvät vaarat.....	123
Kiistatilanteet ja niiden vaarat	124
Kriittisiä pisteitä liikunnanopetuksessa.....	125
Kajaanin kauppaoppilaitoksen tapaus.....	126

Osa 3. Virkavelvollisuuden täyttämistä vai esimiesaseman väärinkäyttöä – mihin opettajalla on oikeus?	129
Opettajan voimankäyttö	130
Yhteenotto valvontatilanteessa	130
Toimintaohjeita konfliktitilanteessa ja sen jälkeen	134
Erityisopettajaan kohdistettu pahoinpitelysyyte, jonka hovioikeus hylkäsi	135
Oppilaan taluttaminen takaisin palaveriin ja holding-otteen käyttäminen	139
Oppilaan huomion kiinnittäminen ja katsekontaktin saaminen	140
Oppilaan paon estäminen selvittelytilanteessa	141
Opettajalle sovelias käytös	143
Oppilaaseen koskeminen	145
Tuomioistuinratkaisu, jossa käsiteltiin rehtorin tapaa kohdella oppilaita	147
Toinen tuomioistuinratkaisu opettajan käyttäytymisestä oppilaita kohtaan	150
Opettajan kielenkäyttö opetuksen yhteydessä	153
Kunnian loukkaaminen	155
Kunnianloukkaus rikoksena	156
Esimerkkejä koulun henkilökuntaan kohdistuneista kunnianloukkauksista	157
<i>Oppilaiden levittämä herjakirjoitus opettaja-avioparista</i>	158
<i>Lehden yleisönosastokirjoitus ja perätön huhu</i>	159
<i>Kunnianloukkaus Internetissä ja lehtikirjoituksissa</i>	160
<i>Oppilaan päivänavauksessa tekemä kunnianloukkaus</i>	161
<i>YouTube-video opettajasta</i>	161

Opettajaan kohdistunut väkivalta ja väkivallalla uhkaaminen.....	164
Laiton uhkaus.....	165
Opettajan murha.....	166
Osa 4. Vastuu, valvonta ja näiden rajat – mistä kaikesta koulun kuuluu huolehtia?.....	169
Vastuut – mitä niihin luetaan?.....	170
Kunnan vastuu opetussuunnitelman toteutumisesta.....	172
Kiusaaminen ja sen estäminen.....	174
<i>Kaksi oikeudenkäyntiin johtanutta kiusaamistapausta.....</i>	<i>175</i>
<i>Mikä avuksi, kun mikään ei riitä?.....</i>	<i>177</i>
<i>Kun laiminlyönnistä syytetään määräaikaista opettajaa, ura on vaarassa.....</i>	<i>181</i>
Kokonaisvastuun porrastuminen ja jakautuminen.....	183
Oppilaiden valvonta.....	185
Välituntileikeissä puhjennut silmä – esimerkki valvonnan pettämisestä.....	185
Virheet ja puutteet on korjattava viipymättä!.....	187
Valvontoihin on suhtauduttava vakavasti.....	188
Mikä sitten on riittävä valvojien määrä ja milloin valvoja hoitaa tehtävänsä moitteettomasti?.....	190
Valvonta luokassa ja muussa opetustilassa.....	194
Tupakointikiellon valvonta.....	195
Valvonnan järjestäminen oppilaalle, joka on poistettu luokasta tai jonka opiskeluoikeus on evätty.....	197
Oppilaan diabetes tai muu pitkäaikaissairaus.....	198
Mikä on koulun toimintaa, mikä ei?.....	201
Oppilas on koulun vastuulla kouluaikana ja koulun toiminnassa.....	201
Mikä ei kuulu koulun valvontavastuuseen?.....	202

Kyyditysoppilaiden valvonta.....	205
Koulun työskentelyn ja taukojen rytmitys.....	209
Koulun toimivallan rajat	210
Koulun ja opettajan vastuun kannalta harmaita alueita	212
<i>Oppilaan osallistuminen koulun kerhon toimintaan</i>	<i>212</i>
<i>Aamu- ja iltapäivätoiminta.....</i>	<i>214</i>
<i>Koulun tilojen luovuttaminen aamu- ja iltapäivätoimintaan tai muuhun harrastetoimintaan.....</i>	<i>216</i>
<i>Kenelle rikosoikeudelliset seuraamukset lankeavat?.....</i>	<i>216</i>
<i>Kyyditystä odottavan oppilaan osallistuminen ohjattuun toimintaan.....</i>	<i>216</i>
<i>Hammashoito koulupäivän aikana</i>	<i>217</i>
<i>Opiskelu oppilaan itse valitsemassa paikassa</i>	<i>218</i>
Järjestyssääntöjen asema, rajoitukset ja soveltamisala	221
Järjestyssääntömääräys kuvaamiskiellosta	222
Järjestyssäännön määräys kieltää lävistyskorujen käyttö	224
Mitä järjestyssäännöissä voi kirjoittaa loukkaamatta perusoikeuksia tai yhdenvertaisuutta?	225
Opettajan poisotto-oikeus.....	226
Henkilöön kohdistuva etsintä	227
Laiminlyöntien ja rikkomusten seuraamukset	229
Rikosoikeudellinen vastuu	229
Varoitus ja palvelussuhteen päättäminen.....	231
Vahingon oikeudellinen vastuu	232

Osa 5. Vapaus sanoa, velvollisuus vaieta – koulun henkilökunta ja tiedonkulku	235
Koulun suhde mediaan	236
Opetuksen julkisuuden rajoittaminen ja sananvapaus	236
Muita sanan- ja kirjoittamisen vapauden ongelmakohtia.....	239
Rehtorin ja opettajan sananvapaus.....	242
Tietojen antaminen ja salassapitovelvollisuus moniammatillisessa yhteistyössä	244
Koulun henkilökunnan salassapito- ja vaitiolovelvollisuus.....	244
<i>Opettajalle uskotun tiedon vuotaminen vanhemmille.....</i>	246
<i>Arkaluontoisen tiedon paljastaminen oppilaan luokkatovereille</i>	246
Tiedonkulku koulun ja terveydenhuollon välillä.....	247
Lastensuojelulain ilmoitusvelvollisuus	248
Uusi säännös tietojensaantioikeudesta.....	249
Yhteistyövelvollisuus	251
Tekijänoikeudet.....	252
Lopuksi	254
Lähteitä	257
Linkejä	258